

Uchwała nr 11/2025
Rady Nadzorczej
Państwowego Funduszu Rehabilitacji
Osób Niepełnosprawnych
z dnia 15 października 2025 r.

zmieniającą uchwałę w sprawie zatwierdzenia programu „Aktywny samorząd”.

Na podstawie art. 47 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2025 r. poz. 913, z późn. zm.) uchwała się, co następuje:

Paragraf 1.

W załączniku do uchwały nr 3/2012 Rady Nadzorczej PFRON z dnia 28 marca 2012 r. w sprawie zatwierdzenia programu „Aktywny samorząd”, którego tekst jednolity stanowi załącznik do uchwały nr 7/2024 Rady Nadzorczej PFRON z dnia 19 czerwca 2024 r. zmienionej uchwałą nr 5/2025 Rady Nadzorczej PFRON z dnia 26 czerwca 2025 r. wprowadza się następujące zmiany:

- 1) wyrażenie: „osoba niepełnosprawna” występujące w treści programu w różnych przypadkach i liczbie zastępuje się wyrażeniem: „osoba z niepełnosprawnością” w odpowiednio odmienionej formie, przy czym zmiana nie dotyczy wyrażenia użytego w nazwie własnej;

- 2) wstęp do programu otrzymuje brzmienie:

„Zgodnie z założeniami Europejskiego Modelu Społecznego Unii Europejskiej i Rady Europy niezwykle ważną rolę w obszarze ochrony osób z niepełnosprawnościami przed wykluczeniem społecznym odgrywają władze regionalne i lokalne. Odpowiednio zaprojektowana i wdrożona polityka społeczna państwa stanowi inwestycję, która przynosi korzyści wszystkim obywatelom i całemu społeczeństwu. Działania zmierzające do integracji społecznej osób z niepełnosprawnościami zwiększają potencjał rozwoju, a także sprzyjają zwiększaniu aktywności społecznej we wszystkich obszarach, m.in. na rynku pracy. Istotnym założeniem polityki społecznej jest dążenie do kompleksowego działania, którego podstawowym celem powinno być przygotowanie osób zagrożonych wykluczeniem do aktywnego życia w społeczeństwie.

Prowadzone badania społeczne, w tym *Ogólnopolskie badanie sytuacji, potrzeb i możliwości osób niepełnosprawnych* zrealizowane w latach 2008 - 2010 przez PFRON oraz Szkołę Wyższą Psychologii Społecznej, wyraźnie potwierdzają, że jakość życia osób z niepełnosprawnościami w zasadniczym stopniu związana jest z jakością

funkcjonowania społeczności lokalnych, w tym władzy i administracji szczebla powiatowo – gminnego. Poprawa efektywności pomocy kierowanej do osób z niepełnosprawnościami wymaga zwiększenia odpowiedzialności samorządu za stwarzanie dogodnych warunków rehabilitacji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami wchodzących w skład społeczności lokalnej. Jak wynika z prowadzonych badań, władza i administracja lokalna powinna radykalnie rozwinąć swoje rozumienie problemów dotyczących niepełnosprawności. Z drugiej strony musi otrzymać dobre prawne oprzązrządowanie oraz silniejsze niż dotąd wsparcie finansowe dla działań prowadzonych wobec osób z niepełnosprawnościami.

W dniu 1 lutego 2011 roku Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych oraz Prezes Zarządu Związków Powiatów Polskich podpisali Porozumienie dotyczące współpracy w zakresie wspólnych działań samorządów powiatowych na rzecz realizacji karty praw osób z niepełnosprawnościami i ich integracji społecznej. Współpraca między stronami Porozumienia ma na celu wzmocnienie i usprawnienie współpracy z samorządami powiatowymi oraz wsparcie samorządów w podejmowanych przez nie działaniach na rzecz integracji osób z niepełnosprawnościami w społeczności lokalnej, w jak najszerszym zakresie.

Program „Aktywny samorząd” jest ważnym krokiem w kierunku wydajniejszego modelu polityki społecznej wobec osób z niepełnosprawnościami. Działania przewidziane w programie uzupełnią plany ujęte w powiatowych strategiach rozwiązywania problemów społecznych i programach działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Umożliwią samorządom aktywniejsze włączenie się w działania na rzecz ich inkluzji społecznej.

Formy wsparcia przewidziane w programie dotyczą likwidacji barier ograniczających społeczne i zawodowe funkcjonowanie osób z niepełnosprawnościami oraz barier w dostępie do mieszkania spełniającego indywidualne kryterium dostępności.

„Badanie potrzeb osób niepełnosprawnych”, zrealizowane w 2017 roku na zlecenie Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, dostarczyło wiedzy w zakresie wsparcia aktualnie oczekiwanego przez osoby z niepełnosprawnościami. Wśród sygnalizowanych obszarów potrzeb, dominowały trzy, wskazane przez więcej niż 15% badanych:

- potrzeby w obszarze mieszkalnictwa i samodzielnego życia (17%),
- potrzeby związane z przyrządami, urządzeniami lub technologiami (16%) – obszar najważniejszy dla osób z dysfunkcją wzroku (24%), dysfunkcją słuchu (20%) oraz z niepełnosprawnością ruchową (15%),
- potrzeby związane z transportem i przemieszczaniem się (16%), w tym przystosowanie środka transportu, obszar szczególnie ważny dla osób z dysfunkcją ruchu (25%).

Wśród wskazań badanych wymieniano zapotrzebowanie na:

- różnego rodzaju przyrządy/urządzenia/technologie (37%),
- ułatwienia w zakresie transportu i przemieszczania się (36%), komunikacji (17%), dostępu do informacji (9%).

Potrzeby w obszarze informacji i komunikacji są bezpośrednio związane z rodzajem, ale również stopniem posiadanej niepełnosprawności. Obszar ten okazał się szczególnie istotny dla osób z niepełnosprawnością narządu ruchu, słuchu i wzroku. W przypadku pierwszej grupy kluczowe są potrzeby w zakresie transportu i przemieszczania się, zaś dla dwóch kolejnych w zakresie dostępności przyrządów, urządzeń i technologii, które w założeniu ułatwiają komunikację.

Obszar komunikacji i informacji, jak wskazało badanie jakościowe, jest obszarem horyzontalnym – bowiem kwestie związane z udogodnieniami w zakresie poruszania się, transportu, dostępu do środków wspomagających komunikację, nie są jedynie problemem w zakresie komunikowania, ale łączą się z zagadnieniami związanymi z integracją, edukacją czy pracą.

Z kolei, w kontekście kluczowych potrzeb osób z niepełnosprawnościami „Badanie potrzeb osób niepełnosprawnych” z 2024 roku wykazało, że najczęściej deklarowane są one w obszarze: rehabilitacji (37,2%), komunikacji (30,5%), pracy (27,6%), mieszkalnictwa (25,9%), informacji (21,2%), edukacji (19,6%).

Potrzeby osób z niepełnosprawnościami w obszarze komunikacji dotyczą dwóch grup osób z niepełnosprawnościami. Jest to niepełnosprawność narządu wzroku oraz słuchu. Wśród deklaracji ich przedstawicieli za najczęściej deficytowe wskazywane są: dostosowanie środków komunikacji publicznej, pomoc w urzędach, a także czytelniejsze informacje (oznakowane) w przestrzeni publicznej: wsparcie asystenta/opiekuna (17,9%), pomoc w urzędach (16,1%), dostosowanie środków komunikacji publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (13,4%), sprzęt wspierający komunikację z innymi ludźmi (8,3%).

Potrzeby w obszarze mieszkalnictwa dotyczą przede wszystkim osób z niepełnosprawnościami ruchu, a w dalszej kolejności osób z niepełnosprawnością narządu wzroku. Potrzeby w obszarze mieszkalnictwa mogą być realizowane przez umożliwienie osobom z niepełnosprawnościami samodzielnego i niezależnego życia, w szczególności poprzez zapewnienie mieszkania dostosowanego do indywidualnych wymagań wynikających z niepełnosprawności.

Program koresponduje z celami przewidzianymi w programie rządowym DOSTĘPNOŚĆ PLUS oraz ze zmianami wprowadzonymi w 2018 roku w ustawie o kierujących pojazdami.

W związku ze wzrostem cen energii w 2024 roku Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych zainicjował wsparcie przewidziane w Obszarze E programu dla osób z niepełnosprawnościami korzystających z koncentratora tlenu lub respiratora. Poprawa dostępności do wentylacji domowej zapewni kontynuowanie rehabilitacji,

a w konsekwencji zwiększy szanse na niezależność oraz aktywność społeczną i zawodową.

Program od 2026 roku obejmuje dodatkowe instrumenty pomocy przewidziane dotychczas w pakiecie „Samodzielność – Aktywność – Mobilność!”: Dostępne mieszkanie i Mieszkanie dla absolwenta, wspierające rehabilitację społeczną i zawodową osób ze szczególnymi potrzebami wynikającymi z niepełnosprawności.”;

3) w rozdziale IV. „Struktura programu”:

a) w ustępie 1 w punkcie 3:

- litera b) otrzymuje brzmienie:

„b) Zadanie 2 – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego manualnego wózka multipozycyjnego albo skutera lub wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym,”

- średnik na końcu litery e) zastępuje się przecinkiem i dodaje się literę f) w brzmieniu:

„f) Zadanie 6 – pomoc w zakupie manualnego wózka multipozycyjnego lub jego niezbędnego wyposażenia;”

b) dodaje się ustęp 4 w brzmieniu:

„4. Moduł III – likwidacja barier w dostępie do mieszkania spełniającego indywidualne kryterium dostępności dla beneficjenta pomocy:

- 1) Zadanie 1 – pomoc w zamianie architektonicznie niedostępnego mieszkania na mieszkanie spełniające indywidualne kryterium dostępności, znajdujące się w lokalizacji umożliwiającej samodzielne opuszczenie budynku, aż do poziomu zero przed budynkiem;
- 2) Zadanie 2 - pomoc w wynajęciu samodzielnego mieszkania, które spełnia indywidualne kryterium dostępności.”;

4) w rozdziale V. „Cele programu”:

a) ustęp 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Celem głównym programu jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo beneficjentów programu w życiu społecznym, zawodowym, w dostępie do edukacji i do mieszkania spełniającego indywidualne kryterium dostępności.”

b) w ustępie 2 kropkę na końcu punktu 6 zastępuje się średnikiem i dodaje się punkt 7 w brzmieniu:

„7) zwiększenie niezależności beneficjentów programu poprzez zapewnienie mieszkania spełniającego indywidualne kryterium dostępności, jako podstawy samodzielnego realizowania planów zawodowych i społecznych.”;

5) w rozdziale VI. „Adresat programu”:

a) w ustępie 1 w punkcie 3 średnik na końcu litery d) zastępuje się przecinkiem i dodaje się literę e) w brzmieniu:

„e) Zadanie 6:

- stopień niepełnosprawności lub w przypadku osób do 16 roku życia - orzeczenie o niepełnosprawności,
- niepełnosprawność sprzężona, tj. co najmniej dwie przyczyny wydania orzeczenia o stopniu niepełnosprawności lub orzeczenia o niepełnosprawności,
- konieczność stałego korzystania z ręcznego wózka inwalidzkiego dopasowanego do potrzeb wynikających z ograniczeń w pozycji siedzącej, co powoduje konieczność korzystania z manualnego wózka multipozycyjnego,
- wiek - od rozpoczęcia edukacji przedszkolno-szkolnej do 18 roku życia lub wiek aktywności zawodowej,
- pozytywna opinia eksperta PFRON co do funkcjonalnego dostosowania wózka do indywidualnych potrzeb i aktywności jego użytkownika;”

b) dodaje się ustęp 3a. i 3b. w brzmieniu:

„3a. Warunki uczestnictwa osoby z niepełnosprawnością w programie w module III:

1) Zadanie 1:

- znaczny stopień niepełnosprawności lub w przypadku osób do 16 roku życia - orzeczenie o niepełnosprawności oraz dysfunkcja narządu ruchu uniemożliwiająca poruszanie się bez użycia wózka lub powodująca problemy w samodzielnym poruszaniu się w użytkowanym mieszkaniu lub wyjście z budynku,
- lub:
- znaczny lub umiarkowany stopień niepełnosprawności lub w przypadku osób do 16 roku życia - orzeczenie o niepełnosprawności oraz dysfunkcja narządu wzroku (całkowity lub prawie całkowity brak wzroku),
- dokumentacja fotograficzna, o barierach architektonicznych w mieszkaniu i/lub w budynku, w tym uniemożliwiających samodzielne wyjście na zewnątrz na poziom zero,
 - dysponowanie tytułem prawnym do lokalu na mocy prawa własności lub spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu;

2) Zadanie 2:

- znaczny stopień niepełnosprawności, a w przypadku osób z niepełnosprawnością narządu słuchu lub wzroku - umiarkowany stopień niepełnosprawności,
- status absolwenta szkoły podstawowej, ponadpodstawowej (wszystkich typów szkół) lub szkoły wyższej uzyskany w okresie 60 miesięcy poprzedzających datę złożenia wniosku, lub osoba opuszczająca rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą, lub osoba opuszczająca warsztat terapii zajęciowej (WTZ),
- pełna zdolność do czynności prawnych,
- brak własnego, samodzielnego mieszkania w miejscowości realizowanej aktywności,
- przedstawienie umowy wynajęcia mieszkania spełniającego kryteria dostępności dla beneficjenta,
- zatrudnienie lub poszukiwanie pracy (także w trakcie trwania dofinansowania).

3b. W przypadku modułu III Zadanie 1 w sytuacji, gdy wniosek dotyczy osoby małoletniej lub ubezwłasnowolnionej, wniosek składa jej opiekun prawny. W takim przypadku do wniosku dołącza się oświadczenie o zamieszkiwaniu w lokalu wspólnie osoby z niepełnosprawnością oraz opiekuna prawnego.”,

c) w ustępie 4 punkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) w modułach I - III – wymagalne zobowiązania wobec PFRON lub wobec realizatora programu;”,

d) ustęp 5 i ustęp 6 otrzymują brzmienie:

„5. Częstotliwość udzielania pomocy w ramach Modułu I i III:

- 1) Moduł I Obszar A i Obszar C – Zadania: 1 i 3 oraz 5 i 6 - ponowna pomoc może być udzielona po upływie 3 lat, licząc od początku roku następującego po roku, w którym udzielono pomocy;
- 2) Moduł I Obszar C – Zadania 2 i 4 oraz Obszar B Zadanie 5 – ponowna pomoc może być udzielona po zakończeniu okresu gwarancji na przedmiot/usługę wcześniej dofinansowaną;
- 3) Moduł I Obszar B, z wyłączeniem Zadania 5 – ponowna pomoc może być udzielona po upływie 5 lat, licząc od początku roku następującego po roku, w którym udzielono pomocy;
- 4) Moduł III Zadanie 1 – pomoc jest jednorazowa;

- 5) Moduł III Zadanie 2 – pomoc jest udzielana w okresie 36 miesięcy, przy czym każdorazowo po upływie 12 miesięcy dofinansowania, warunkiem udzielenia dalszej pomocy i zawarcia umowy dofinansowania jest wykazanie zatrudnienia przez beneficjenta, przy czym dofinansowanie ma charakter degresywny i wynosi:
- a) od 1 do 12 miesiąca – 100% kosztów najmu, nie więcej jednak niż 100% miesięcznej wysokości maksymalnej kwoty dofinansowania dla danej lokalizacji wynajmowanego lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego;
 - b) od 13 do 24 miesiąca – 70% kosztów najmu, nie więcej jednak niż 70% miesięcznej wysokości maksymalnej kwoty dofinansowania dla danej lokalizacji wynajmowanego lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego;
 - c) od 25 do 36 miesiąca – 40% kosztów najmu, nie więcej jednak niż 40% miesięcznej wysokości maksymalnej kwoty dofinansowania dla danej lokalizacji wynajmowanego lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego.
6. Samorząd powiatowy może podjąć decyzję o przyznaniu dofinansowania z pominięciem okresów, o których mowa w ust. 5 pkt 1-3, wobec wnioskodawców, którzy wskutek:
- 1) pogorszenia stanu zdrowia lub zmian w stanie fizycznym, nie mogą korzystać z posiadanego, uprzednio dofinansowanego ze środków PFRON przedmiotu dofinansowania;
 - 2) zdarzeń losowych utracili przedmiot dofinansowania ze środków PFRON albo uległ on zniszczeniu w stopniu uniemożliwiającym użytkowanie i naprawę.”;
- 6) w rozdziale VII. „Formy i zakres pomocy udzielanej w ramach programu”:
- a) w ustępie 1 w punkcie 3 w literze e) średnik na końcu zdania zastępuje się przecinkiem i dodaje się literę f) w brzmieniu:
„f) Zadanie 6 - zakupu manualnego wózka multipozycyjnego lub jego niezbędnego wyposażenia;”,
 - b) dodaje się ustęp 2a. w brzmieniu:
„2a. Moduł III – likwidacja barier w dostępie do mieszkania spełniającego indywidualne kryterium dostępności dla beneficjenta pomocy, dofinansowanie lub refundacja:
1) Zadanie 1 – udokumentowanych kosztów zamiany architektonicznie niedostępnego mieszkania na mieszkanie spełniające indywidualne kryterium dostępności, które znajduje się w lokalizacji umożliwiającej

samodzielne opuszczenie budynku, aż do poziomu zero przed budynkiem, przy czym dofinansowanie obejmuje dopłatę wynikającą z różnicy wartości mieszkań;

- 2) Zadanie 2 – udokumentowanych w umowie najmu kosztów wynajęcia mieszkania spełniającego indywidualne kryteria dostępności dla beneficjenta, w okresie rozpoczęcia zatrudnienia, w tym poszukiwania pracy.”,

c) ustęp 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Refundacja poniesionych kosztów może dotyczyć:

- 1) w przypadku modułu I:
 - a) Obszar A: Zadanie 1 i 4, Obszar B: Zadanie 1, 3 i 4 oraz Obszar C: Zadanie 1, 3, 5 i 6 – wyłącznie kosztów poniesionych po zawarciu umowy dofinansowania,
 - b) w pozostałych przypadkach – także kosztów poniesionych do 180 dni przed dniem złożenia wniosku;
- 2) w przypadku modułu II – kosztów opłaty za naukę (czesnego) dotyczących bieżącego roku szkolnego lub akademickiego, niezależnie od daty ich poniesienia;
- 3) w przypadku modułu III:
 - a) Zadanie 1 - zakupu mieszkania spełniającego indywidualne kryterium dostępności, poniesionych do 90 dni przed dniem złożenia wniosku,
 - b) Zadanie 2 - wynajęcia mieszkania poniesionych do 90 dni przed dniem złożenia wniosku.”,

d) ustęp 6 otrzymuje brzmienie:

„6. Do dnia 31 stycznia każdego roku realizacji programu, Zarząd PFRON zatwierdza dokument wyznaczający kierunki działań programu oraz warunki brzegowe obowiązujące realizatorów programu w danym roku. Dokument ten dotyczy modułów I - III i może być modyfikowany przez Zarząd PFRON.”,

e) w ustępie 8 punkt 3 otrzymuje brzmienie:

„3) wskazanie dodatkowych okoliczności uzasadniających pominięcie okresów karencji, o których mowa w rozdziale VI ust. 5 pkt 1-3.”;

- 7) w rozdziale VIII. „Warunki uczestnictwa realizatora w programie” ustęp 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Realizatorem programu w module I, II i III jest samorząd powiatowy, który przyjął zaproszenie PFRON do realizacji pilotażowego programu „Aktywny samorząd”.”;

8) w rozdziale X. „Tryb postępowania” ustęp 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Przyjmowanie wniosków następuje w trybie ciągłym, jednak nie później niż:

1) w przypadku modułu I – do dnia 31 sierpnia, z zastrzeżeniem, iż termin naboru wniosków w Obszarze E wyznacza Zarząd PFRON;

2) w przypadku modułu II – do dnia 10 października;

danego roku realizacji programu.

W przypadku modułu III – termin naboru wniosków wyznacza Zarząd PFRON.

Realizator programu może podjąć decyzję o przywróceniu Wnioskodawcy terminu na złożenie wniosku.”;

9) w rozdziale XI. „Źródła finansowania programu”:

a) ustęp 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Podstawą przekazania środków na realizację programu w module I,II i III jest umowa zawarta pomiędzy PFRON a samorządem powiatowym.”,

b) w ustępie 3 w punkcie 2 litera b) otrzymuje brzmienie: „b) w module II i w module III – z uwzględnieniem danych z realizacji w roku poprzednim;”.

Paragraf 2.

Wprowadza się tekst jednolity programu „Aktywny samorząd”, stanowiący załącznik do uchwały.

Paragraf 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.